

Un nou fragment copt din Viața Cuviosului Antonie

Biblioteca Bodleiană din Oxford deține o bogată colecție de manuscrise copte. Multe dintre ele provin de la Mănăstirea Albă, situată în Egiptul Superior pe malul stâng al Nilului, nu departe de străvechiul Panopolis (astăzi Akhmim). Această mănăstire posedă la cumpăna dintre primele două milenii creștine cea mai mare bibliotecă de texte patristice din Egipt. Când copta a fost înlocuită de arabă, biblioteca a căzut în paragină și treptat s-a degradat. Începând cu mijlocul secolului al XVIII-lea, file rupte din codicele Mănăstirii Albe au fost vândute separat și au ajuns în diverse colecții apusene.

Biblioteca Bodleiană a achiziționat la rândul-i numeroase manuscrise de la Mănăstirea Albă. Chiar dacă unele dintre ele au fost identificate și publicate în trecut, a rămas totuși un număr însemnat de fragmente inedite,

a căror identitate nu este cunoscută. Studiind acest lot de fragmente copte neidentificate, atenția mi-a fost atrasă de o filă de pergament (cotă de inventar: MS.Copt.e. 170 (P)) al cărei text a fost copiat de scrib pe o singură coloană cu litere majuscule elegante.

Fragmentul relatează dialogul dintre un monah și diavol. Parcurgând textul copt, am întâlnit o frază familiară: "Creștinii sunt pretutindeni și pustia s-a umplut de monahi". Aceste cuvinte mi-au amintit de un pasaj celebru din Viața Cuviosului Antonie de Sfântul Atanasie, unde se spune că "pustia s-a umplut de monahi, care au părăsit toate ale lor și și-au însușit viața cerească" (Viața lui Antonie 14). Citatul, în traducere engleză, a inspirat titlul excelente cărți a lui Derwas Chitty, *The Desert a City: An Introduction to the Study of Egyptian and Palestinian Monasticism Under the Christian Empire* (Oxford 1966). Într-adevăr, la o examinare mai atentă, a reieșit că textul fragmentului din Oxford corespunde cu precizie paragrafelor 40-41 din Viața lui Antonie (paralela se găsește la pagina 217 a traducerii părintelui Stăniloae publicată în PSB 16). Avem, așadar, un fragment copt neobservat până acum din această operă esențială despre monahismul timpuriu.

Versiunea coptă (în dialectul sahidic) a Vieții lui Antonie a fost publicată în 1949 de către Gérard Garitte. Singurul manuscris complet este codicele M 579 al Bibliotecii Pierpont Morgan din New York, care provine de la Mănăstirea Arhanghelului Mihail, situată în oaza Faium, lângă localitatea Hamuli. Biblioteca Mănăstirii Albe deține, la rândul ei, cel puțin patru copii ale Vieții lui Antonie, care au supraviețuit însă doar fragmentar. Vestigiile acestor codice dezmembrate sunt depozitate în diverse colecții de manuscrise copte.

Analiza paleografică a scos la iveală că fragmentul găsit recent a aparținut unuia dintre codicele Mănăstirii Albe. Mai precis, el a fost rupt din manuscrisul pe care Gérard Garitte l-a botezat "Codicele A" în ediția sa. Savantul belgian a izbutit să identifice cinci fragmente din acest manuscris. Patru dintre ele se găsesc în British Library din Londra, în vreme ce unul este conservat în Biblioteca Națională din Paris.

Avem acum un al șaselea fragment, primul care iese la lumină după ediția lui Garitte din 1949.

Fragment de traducere

(40) ...veți învăța să nu descurajați în nevoință, și nu vă temeți de nălucirile diavolului și ale demonilor lui. (41) Întrucât spunând acestea am devenit asemeni celor fără minte, primiți această (povestire) ca să fiți netemători și credeți-mă că nu mint. Cineva a bătut într-o zi la ușa chiliei mele și când am ieșit, am văzut pe unul mare și înalt la înfățișare. L-am întrebat: "Cine ești?" El a spus: "Eu sunt Satana." I-am zis: "Ce faci aici?" Mizerabilul a spus: "De ce mă învinuiesc fără motiv monahii și creștinii? De ce mă blestemă mereu?" I-am zis: "Tu de ce îi chinui?" El a spus: "Nu eu, ci ei se tulbură singuri. Căci eu am devenit neputincios. Nu ai citit ceea ce e scris: ?Săbiile vrăjmașului i-au lipsit de tot (și) i-ai nimicit cetățile (Ps. 9:7)? Nu mai am loc de acum, nu am sabie și nici cetate. Creștinii sunt peste tot. De asemenea pustia s-a umplut de monahi. Să-și vadă de ei înșiși (și) să nu mă blesteme fără motiv". Și acestea ... (restul lipsește)